

Kommittédirektiv

Förutsättningar enligt regeringsformen
för fördjupat försvarssamarbete

Dir.
2015:111

Beslut vid regeringssammanträde den 12 november 2015

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera förutsättningarna enligt regeringsformen för Sverige att, under förutsättning att nödvändiga politiska beslut fattas, med militära resurser agera gemensamt med annan stat för att möta ett väpnat angrepp mot någon av staterna samt för att hindra kränkningar av någon av staternas territorium i fred och under krig mellan främmande stater.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2016.

Bakgrund

Den svenska solidaritetsförklaringen intar en central position i Sveriges säkerhetspolitik. Den innebär att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige ska därför kunna såväl ge som ta emot civilt och militärt stöd. (Se prop. 2014/15:109 och bet. 2014/15:UFöU5).

I inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109 s. 46 f.) gör regeringen bedömningen att Sveriges bi- och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten bör fördjupas. Regeringen konstaterar där att solidaritetsförklaringen ställer

krav på Sveriges förutsättningar att ge och ta emot stöd, som också kan vara militärt.

Som anges i inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109, s. 23 f.) ser regeringen stora möjligheter till ett än mer fördjupat nordiskt samarbete. Inom försvarsområdet finns det, utifrån ett svenskt perspektiv, inga andra principiella begränsningar än att samarbetet inte innebär ömsesidiga försvarsförpliktelser. Ett långtgående samarbete med ett eller flera nordiska länder är avgörande för att möjliggöra effektivare resursanvändning och ökad militär förmåga.

Sverige och Finland har likartade säkerhetspolitiska utgångspunkter. Samarbetet med Finland är omfattande redan i dag. Ett ytterligare fördjupat bilateralt försvarssamarbete är av särskild vikt och har blivit ännu viktigare mot bakgrund av händelseutvecklingen i vårt närområde. I inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109 s. 24) gör regeringen bedömningen att försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige bör utvecklas till att omfatta operativ planering och förberedelser för ett gemensamt användande av civila och militära resurser i olika scenarier. Exempel på detta kan vara hävdandet av respektive lands territoriella integritet eller utövande av rätten till självförsvar enligt artikel 51 i Förenta nationernas stadga. Sådan planering bör vara ett komplement till, men skild från, respektive lands nationella planering. Som regeringen understryker i inriktningspropositionen innebär samarbetet en möjlighet till gemensamt agerande, men inte några utfästelser. Regeringen har i inriktningspropositionen uttalat att regeringen avser att tillsätta en utredning med uppgift att se över de rättsliga förutsättningarna för det svensk-finska samarbetet.

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet har ställt sig bakom regeringens bedömningar när det gäller fördjupningen av de försvarspolitiska samarbetena och välkomnat regeringens avsikt att tillsätta en utredning med uppgift att se över de rättsliga förutsättningarna för det svensk-finska samarbetet (bet. 2014/15:UFöU5).

Uppdraget

I 15 kap. regeringsformen finns bestämmelser bl.a. om riket i krig och om hävdandet av den nationella integriteten i fred och under krig mellan främmande stater.

Regeringen får enligt 15 kap. 13 § första stycket regeringsformen sätta in rikets försvarsmakt i enlighet med internationell rätt för att möta ett väpnat angrepp mot riket eller för att hindra en kränkning av rikets territorium. I bestämmelsens andra stycke bemyndigas regeringen att uppdra åt rikets försvarsmakt att använda våld i enlighet med internationell rätt för att hindra kränkning av rikets territorium i fred eller under krig mellan främmande stater.

Med stöd av bemyndigandet i 15 kap. 13 § andra stycket regeringsformen har regeringen beslutat förordningen (1982:756) om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. (IKFN-förordningen). I IKFN-förordningen finns en närmare reglering av Försvarsmaktens uppgift i detta avseende inklusive regler om hur Försvarsmakten får ingripa, bl.a. med vapenmakt, i utförandet av uppgiften.

Enligt 15 kap. 16 § regeringsformen får regeringen sända svenska väpnade styrkor till andra länder eller i övrigt sätta in sådana styrkor för att fullgöra en internationell förpliktelse som har godkänts av riksdagen. Svenska väpnade styrkor får i övrigt sändas till andra länder eller sättas in om det är medgett i lag som anger förutsättningarna för åtgärden, eller riksdagen medger det i ett särskilt fall.

I Försvarsmaktens uppgifter ingår förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. Av 10 kap. 8 § regeringsformen följer att förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på regeringsformen får överlåtas till en annan stat genom beslut av riksdagen. Innefattar uppgiften myndighetsutövning krävs riksdagsbeslut med kvalificerad majoritet eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Mot bakgrund av solidaritetsförklaringen och Sveriges samarbete på försvarsområdet med bl.a. Finland finns det

anledning att utreda förutsättningarna enligt regeringsformen för vissa former av fördjupat försvarssamarbete med annat land.

En särskild utredare ska analysera förutsättningarna enligt regeringsformen för Sverige att, under förutsättning att nödvändiga politiska beslut fattas, med militära resurser agera gemensamt med annan stat för att möta ett väpnat angrepp mot någon av staterna samt för att hindra kränkningar av någon av staternas territorium i fred och under krig mellan främmande stater.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, i synnerhet när det gäller nordiskt försvarssamarbete.

Utredaren ska inhämta upplysningar från berörda myndigheter och andra organ, särskilt Försvarmakten.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2016.

(Försvarsdepartementet)